

Nr 291.

Godkänd av första kammaren den 7 juni 1922.
Godkänd av andra kammaren den 7 juni 1922.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition ang. anslag för bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets memorial nr 118.)

Till Konungen.

I en den 7 januari 1922 till riksdagen avlåten proposition nr 11 har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag, föreslagit riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder, under riksstatsens femte huvudtitel anvisa dels på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 85,000,000 kronor och dels på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst, 5,000,000 kronor.

I sin med anledning av denna proposition den 10 februari 1922 till Eders Kungl. Maj:t avlåtna skrivelse (nr 22) anförde riksdagen bl. a., att, då Eders Kungl. Maj:t snarast möjligt torde behöva få nödiga medel till sitt förfogande till arbetslöshetshjälpens fortsatta bedrivande, riksdagen funnit nödvändigt, att riksdagen omedelbart beviljade ett visst belopp såsom förskott å det definitiva arbetslöshetsanslaget. I sådant

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 14 saml. Nr 291.

syfte ansåge riksdagen ett belopp av 20,000,000 kronor böra anvisas, vilket syntes vara tillräckligt för ifrågavarande verksamhets uppehållande i dess dåvarande omfattning under så lång tid framåt, att därunder den grundliga prövning, som de föreliggande frågornas vikt och de äskade beloppens storlek betingade, torde kunna medhinnas från riksdagens sida.

Riksdagen gjorde vidare vissa uttalanden angående de grunder, som borde följas för bedrivande av den fortsatta arbetslöshetshjälpen, samt anmälde härefter, att riksdagen för arbetslöshetens bekämpande på tilläggsstat för år 1922 anvisat ett förslagsanslag, högst, 20,000,000 kronor.

I skrivelse den 8 sistlidne april (nr 98) upptog riksdagen frågan till förnyad behandling. Riksdagen framhöll därvid, att, enligt vad riksdagen inhämtat, det sålunda förskottsvis beviljade beloppet av 20,000,000 kronor torde komma att, till följd av den vidgade omfattning som hjälpverksamheten dåmera fått med anledning av arbetslöshetens ökning i landet, bliva förbrukat under loppet av april månad 1922. Emellertid såge sig icke riksdagen i stånd att medhinna den definitiva prövningen av ärendet i så god tid, att riksdagen kunde fatta slutligt beslut i frågan i sin helhet, innan de redan anvisade medlen kunde förväntas vara konsumerade. Vid sådant förhållande och då Eders Kungl. Maj:t jämväl efter sistnämnda tidpunkt otvivelaktigt komme att för arbetslöshetshjälpens fortsatta bedrivande behöva få ytterligare medel till förfogande, hade riksdagen funnit nödvändigt, att ett nytt belopp beviljades såsom förskott å det definitiva arbetslöshetsanslaget. I sådant syfte hade riksdagen velat anvisa 15,000,000 kronor, som syntes vara tillräckligt för ifrågavarande verksamhets uppehållande intill den tidpunkt under våren, då riksdagen, efter vunnen klarare överblick av ställningen, kunde fatta slutligt beslut i ämnet.

Riksdagen gjorde vidare vissa uttalanden beträffande den i propositionen omhandlade frågan om statsbeställning av sten, varjämte riksdagen med aveende å grunderna för det föreslagna beloppets användning hänvisade till vad i fråga om det för nämnda ändamål förut förskottsvis beviljade beloppet av riksdagen uttalats. Sedan riksdagen vidare framhållit, att riksdagen icke ansett sig böra förrän vid frågans slutliga omprövning ingå i någon undersökning av eller uttala något omdöme om det sätt, varpå nämnda grunder dittills av Eders Kungl. Maj:t blivit tolkade, anmälde riksdagen, att riksdagen till arbetslöshetens bekämpande på tilläggsstat för år 1922 anvisat, utöver förut för ändamålet beviljade medel, ett förslagsanslag, högst, 15,000,000 kronor.

Då riksdagen nu ansett tiden vara inne att upptaga frågan till slutlig prövning, har riksdagen i samband därmed behandlat åtskilliga i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition väckta motioner. Av de i dessa motioner framställda förslag har riksdagen ansett sig böra här omnämna följande.

I motionen nr I: 60 har föreslagits, att riksdagen måtte i samband med besluts fattande om anslag till arbetslösheten föreskriva, att understöd i avsevärd omfattning skall utgå in natura, huvudsakligast av inhemska produkter.

I huvudsak enahanda yrkande har framställts i motionen nr I: 83, i det att motionären föreslagit, att vid anslaget beviljande skulle såsom villkor uppställas att, där understödet av statsmedel utgår till medellös arbetslös, detsamma, i den mån det är möjligt, bör utgå in natura och icke kontant.

Vidare har i motionen II: 76 föreslagits, att riksdagen — i syfte att med i övrigt gynnsammast möjliga verkningar i nationalekonomiskt och socialpolitiskt avseende medverka till arbetslöshetens bekämpande — ville besluta, att de medel, som ännu må finnas disponibla av det anslag på 10 miljoner kronor, som av förra årets riksdag beviljades för export till nödlidande länder, omedelbart ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för den vidsträcktare användning, som i motionen angivits.

Slutligen har i motionen II: 99 hemställts, att, därest riksdagen beslutade enligt Eders Kungl. Maj:ts proposition att under vissa villkor från statens gatustenslager kostnadsfritt tilldela väghållningsdistrikt sten för istandsättande av större allmänna infartsvägar till städerna eller andra allmänna vägar, samma förmåner måtte tillkomma städer, som med sig inkorporerat landskommun och därvid fått övertaga dess väghållnings-skyldighet.

I förevarande proposition har lämnats en ingående redogörelse för de åtgärder, som från det allmännas sida under fjolåret vidtagits för bekämpande av arbetslösheten, samt om förhållandena på arbetsmarknaden för tiden intill senaste årsskiftet. Då det för den slutliga behandlingen av den nu föreliggande frågan varit nödvändigt att erfara, huru dessa förhållanden sedan dess utvecklats sig, har riksdagens vederbörande utskott ansett sig böra från arbetslöshetskommissionen inhämta närmare upplysningar beträffande såväl arbetslöshetsläget och hjälpbehovet som därav beroende medelsförbrukning och anslagskrav.

Av dessa upplysningar har i fråga om ställningen på arbetsmarknaden framgått, att arbetslösheten och därmed hjälpverksamhetens omfattning hastigt stegrats efter nyåret för att under sistlidne februari må-

nad nå sitt hittillsvarande maximum med ett beräknat antal av 156,000 arbetslösa i hela landet, varav i runt tal 65,000 voro understödda och 27,000 anställda i 606 statliga nödhjälpsarbeten. Sedan dess har en tydlig förbättring inträffat, i det att den 30 sistlidne april hela antalet arbetslösa preliminärt uppskattades till 127,770, av vilka 52,800 voro understödda och 23,600 anställda i 657 statliga nödhjälpsarbeten. Huruvida denna ljusning är förorsakad av en begynnande konjunkturförbättring eller övertvägande beror på vårsäsongens inträde, lärer ännu icke med säkerhet kunna bedömas. Läget på den svenska arbetsmarknaden är i varje fall enastående ogynnsamt med hänsyn till årstiden, och antalet arbetslösa samt på grund därav sannolikt också hjälpbehovet kunna anses dubbelt så stora som vid samma tid i fjol. Utsikterna för framtiden måste jämväl betecknas såsom synnerligen ovissa, om än en lösning av vissa alltjämt pågående arbetstvister otvivelaktigt skulle framkalla ökad företagsamhet på viktiga yrkesområden.

Med den vidgade omfattning, som det allmännas hjälpverksamhet till följd av arbetslöshetens starka stegring erhöi under de gångna vintermånaderna, hade den i propositionen nr 11 framlagda hjälpplanen, som ligger till grund för där äskade anslagsbelopp, blivit väsentligen överskriden. Vid sådant förhållande såg sig arbetslöshetskommissionen nödsakad att vidtaga åtgärder för den ursprungliga hjälpplanens genomförande. Kommissionen utgick därvid från en princip, som tillämpats under fjolåret och som även tagit sig uttryck i den föreliggande propositionens beräkningar, nämligen att hjälpverksamheten under sommarmånaderna skulle avsevärt begränsas, med hänsyn till att arbetstillfällena under den blidare årstiden äro talrikare än under vintern. Från understöd och nödhjälpsarbete skola därför tills vidare avstängas *dels* lantarbetare, fiskare och andra grovarbetare på landsbygden, även sådana med försörjningsplikt, från olika tidpunkter efter den 1 innevarande maj, *dels ock* övriga, icke försörjningspliktiga arbetslösa senast den 1 instundande juni. Genom den betydande inskränkning av hjälpverksamheten, som härav blir en följd, och vilken i sin ovan angivna omfattning även godkänts av Kungl. Maj:t, tror sig arbetslöshetskommissionen vara i stånd att för senare hälften av detta år kunna i huvudsak genomföra propositionens hjälpplan. Sålunda beräknas under sagda tid i genomsnitt 20,000 arbetslösa bliva sysselsatta i statliga nödhjälpsarbeten och 40,000 erhålla understöd. Statens beräknade kostnader för ifrågavarande verksamhet hava emellertid på grund av nödhjälpslönnernas och understödsbeloppens nedsättning kunnat minskas till 6,50 kronor per dag och nödhjälpsarbetare, samt 1,50 kronor per dag och understödd, mot resp. 8

och 2 kronor enligt propositionens hjälpplan. För tiden $1/7-31/12$ 1922 blir kalkylen sålunda:

20,000 arbetslösa i nödhjälpsarbete à 6,50 kronor per arbetsdag	19,500,000 kr.
40,000 arbetslösa understödda à 1,50 kronor per söckendag	<u>9,000,000 kr.</u>
	Summa 28,500,000 kr.

Härtill kommer ett belopp av 3,050,000 kronor, som enligt uppgift blir erforderligt för att uppehålla hjälpverksamheten under senare hälften av instundande juni månad, enär de av årets riksdag för ifrågavarande ändamål redan anvisade tillhoppa 35,000,000 kronor lära bliva förbrukade omkring den 15 instundande juni. Det för året återstående nettomedelsbehovet skulle således utgöra 31,550,000 kronor. Arbetslöshetskommissionen har emellertid framhållit, att med hänsyn till dels de ovissa framtidsutsikterna beträffande det ekonomiska lägets gestaltning samt arbetslöshetens och hjälpbehovets därav beroende omfattning, dels svårigheterna att på förhand bedöma verkningarna av ovannämnda avstängningar, nyss anförda kalkyl är att betrakta som en *minimiberäkning* av medelsbehovet för senare hälften av innevarande år. Ett betydande belopp som *reserv* anses därför behövt. Till förfogande stå visserligen även de inkomster, som under året kunna komma att inflyta i form av vägdistrikts och kommuners inbetalning av sin andel av kostnaderna för de statliga nödhjälpsarbetena, men dessa bidrag torde dock, i anseende till vederbörandes allt brydsammare finansläge, icke kunna uppskattas till mer än 2 à 3 miljoner kronor. Detta reservbelopp, vilket även måste avses för bestridandet av statsbidraget till hyreshjälp åt de arbetslösa, kan emellertid med hänsyn till den svårberäkneliga utvecklingen på arbetsmarknaden icke anses tillräckligt. För erhållande av någorlunda betryggande marginal synes jämväl erfordras den till 3,450,000 kronor uppgående skillnaden mellan den nyss beräknade nettokostnaden av 31,550,000 kronor samt återstoden, 35,000,000 kronor, av det belopp, som i prop. nr 11 äskats för hjälpverksamhetens uppehållande under hela året. Härigenom skulle det ifrågavarande reservbeloppet komma att uppgå till 5 à 6 miljoner kronor, vilken summa av arbetslöshetskommissionen anses tillräcklig för ändamålet.

Av ovan meddelade sammanställningar rörande gjorda och beräknade utgifter för hjälpverksamhetens uppehållande — i vilka icke ingå de utgifter, som för samma syfte bestritts av kommunerna, och vilka för

år 1921 beräknas hava uppgått till c:a 25 miljoner kronor, för att under innevarande år sannolikt stiga till ännu högre belopp — framgår nogsam, vilka betydande uppoffringar det allmänna ikläder sig för att stödja de arbetslösa. Givet är, att den starka stegring i de arbetslösas antal, som den gångna vintern medförde, skulle föranleda en utökning av hjälpverksamheten. Antalet statshulpna arbetslösa närmade sig också under februari den för våra förhållanden oerhörda siffran av 100,000. Väl är det sant, att hela antalet arbetslösa i landet samtidigt översteg nämnda siffra med c:a 60 %, men riksdagen vill likväl fästa uppmärksamheten på det sakförhållandet, att den dittills i alla kalkyler anförda proportionen mellan hela antalet arbetslösa och de genom hjälpverksamheten omhändertagna på ett ur statsfinansiell synpunkt oroväckande sätt förskjutits, så att dessa sistnämnda under februari utgjorde c:a $\frac{2}{3}$ av hela antalet, medan relationen i tidigare beräkningar fixerats till högst 50 %. Riksdagen förbiser icke, att det är det under vintern växande nödläget hos de arbetslösa, som härigenom kommit till uttryck, men anser sig böra framhålla, att samma anledning, som vållar de arbetslösas allt svårare betryck, nämligen den rådande depressionens förlamande inverkan på landets näringsliv, också alltmera försämrar det allmännas finanser och därigenom försvårar möjligheten att hjälpa.

Nu ifrågavarande äskanden innebära, om de för statsbeställningar och kristidsarbeten avsedda medlen inräknas, avsevärt mera än en fördubbling av fjolårets statsanslag för motsvarande ändamål. Och de belopp, vartill man kommit, äro av sådan storlek, att riksdagen till fullo kan instämma i departementschefens uttalande, att man därmed »lärer närma sig det maximum, vartill medel kunna anskaffas». Emellertid är av den föregående utredningen uppenbart, att för ett fullföljande av statens hjälpverksamhet i avsedd omfattning de ifrågasatta anslagsbeloppen måste anses vara behöfliga. Med hänsyn till massarbetslöshetens fortvaro och därav föranlett nödläge har riksdagen funnit ett sådant fullföljande önskvärt, om än därmed på statskassan ställas krav, som ytterligt hårt anstränga densamma. Riksdagen finner sig sålunda böra oavkortat bevilja återstoden av de för de statliga nödhjälpsarbetenas och understödsverksamhetens uppehållande enligt ovan meddelad plan äskade medlen eller 35,000,000 kronor, liksom ock de på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 äskade 5,000,000 kronor. Till frågan om anslag för fristående statsbeställningar och kristidsarbeten återkommer riksdagen i det följande.

I avseende å *grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande* hava under de gångna åren gällt vissa direktiv, givna av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen, eller, i anslutning till dem, av arbetslöshetskommissionen, vilken ock i sin verksamhet haft ansvaret för direktivens tillämpning. Dessa direktiv anknyta sig till tvenne sidor av den nuvarande arbetslöshetspolitiken, nämligen *dels* formerna för själva hjälpverksamhetens bedrivande och därmed sammanhängande spörsmål, *dels* frågan om denna hjälpverksamhets begränsande till fall av verkligt oförvallad arbetslöshet samt angelägenheten av att den öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen bliva till fullo utnyttjade.

Vad först beträffar sättet för hjälpverksamhetens utövande, så bedrivs denna i form av statligt nödhjälpsarbete och statsbidrag till kommunernas understödsverksamhet, och hava därvid tillämpade principer flera gånger varit föremål för riksdagens prövning och vunnit dess gillande. Med den utsträckning det allmännas hjälpverksamhet numera erhållit, är det uppenbarligen av stor betydelse, att arbetslöshetskommissionen intager en verkligt ledande central ställning på detta område. Genom Eders Kungl. Maj:ts beslut den 10 mars 1922 med närmare föreskrifter med avseende å de befogenheter, som skola tillkomma arbetslöshetskommissionen i förhållande till arbetsdirektionerna för Södra Sveriges och Norrlands Statsarbeten, synes enligt utskottets uppfattning detta önskemål hava blivit tillgodosett i vad angår Statsarbetenas bedrivande. Härigenom kan likformighet åvägabringas ifråga om Statsarbetenas ingripande i olika landsändar samt deras verksamhet enhetligt inriktas på mera produktiva arbetsuppgifter. I sådant hänseende anser riksdagen, att i den mån så lämpligen kan ske, företräde bör lämnas åt jord- och skogsförbättringsarbeten, varjämte hinder icke synas böra möta att jämväl använda Statsarbetena som ett led i det arbete för den inre kolonisationens befrämjande, som påkallas av önskvärdheten att till jordbruket återföra övertaliga industriarbetare.

Vidkommande lönerna vid de statliga nödhjälpsarbetena meddelade riksdagen i sin skrivelse nr 22 det direktivet, att dessa löner på de särskilda orterna borde mera smidigt anpassas efter den rådande lönenivån, än som på sina håll dittills torde hava varit fallet. Vidare framhölls, att arbetslöshetskommissionen för varje särskilt fall torde böra fastställa, med huru mycket en nödhjälpsarbetares löneförmåner skola understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden, med skälig hänsyn därvid tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen. I anledning härav

har också arbetslöshetskommissionen genom särskild undersökning låtit å respektive orter utröna den öppna arbetsmarknadens gängse grovarbetarlöner samt med ledning av därvid konstaterade lägsta lön, för vilken arbete i avsevärd omfattning kan beredas, bestämt nödhjälpslönens storlek. I de fall, där framställning gjorts om ändring i de sålunda fastställda nödhjälpslönerna, har kommissionen verkställt kontrollundersökning i syfte att, om skäl därtill prövades föreligga, vidtaga erforderlig rättelse. Mot kommissionens angivna förfaringssätt har riksdagen ingenting att erinra. Riksdagen vill tillika för sin del godkänna det av kommissionen fastställda förhållandet mellan de sålunda konstaterade lönerna och nödhjälpslönerna med de mindre modifikation, som blivit av Eders Kungl. Maj:t vidtagna, samt vill tillägga, att uppmärksamhet även framdeles, med beaktande av ovan anförda skälighetssynpunkter, måste ägnas åt nödhjälpslönernas anpassning efter de alltjämt pågående löneändringarna på öppna arbetsmarknaden.

Vidare uttalade riksdagen, att på grund av det inre samband, som inom den nu tillämpade arbetslöshetspolitiken förefinnes mellan nödhjälpslöner och gällande understödssatser, de förra böra ställa sig fördelaktigare än de senare, och att ett lämpligt avstånd dem emellan städse bör bibehållas, varjämte riksdagen framhöll, att kommissionen ägde befohgenhet att vid fattande av beslut rörande understödsverksamhetens igångsättande eller fortsatta bedrivande uppställa villkor beträffande understödsbeloppens storlek. I samband med nyssnämnda systematiska reglering av nödhjälpslönerna har också kommissionen bestämt, att arbetslöshetsunderstöd pr familj efter den 1 maj 1922 får utgå med högst $\frac{2}{3}$ av den för vederbörande ort konstaterade, lokala grovarbetarförtjänsten. Gentemot denna maximigräns för understödsbeloppen har riksdagen heller ingenting att erinra.

Den ovan angivna andra gruppen av direktiv hade två huvudsyften. Det ena att, av naturliga skäl, det allmännas hjälpverksamhet bleve inriktad uteslutande på de *oförvållat* arbetslösa. Det andra att — både med hänsyn till ovissheten, huruvida verksamheten kunde fullföljas ens i denna omfattning, och med hänsyn till nödvändigheten att icke genom densamma försvåra den allmänna arbetsmarknadens anpassning efter förändringarna inom det ekonomiska livet — alla arbetstillfällen i den öppna marknaden borde utnyttjas, och ytterligare sådana om möjligt måtte beredas. Erfarenheterna från de gångna åren visa enligt utskottets mening, att de givna direktiven varit i och för sig riktiga och att de

av kommissionen tillämpats på ett sätt, ägnat att, trots många vanskligheter, så långt görligt är, tillgodose syftena med dessa direktiv.

Även med de betydande anslag, som nu lämnas hjälpverksamheten, måste den inskränkas till att omfatta endast en del av de arbetslösa. I detta hänseende är ställningen densamma som förut. Det ligger alltjämt den största vikt därpå, att man begränsar hjälpverksamheten till de oförvållat arbetslösa, att den öppna marknadens arbetstillfällen tillvaratagas, samt att tillkomsten av nya arbetstillfällen underlättas. Ur dessa synpunkter finnes således all anledning att fasthålla vid de direktiv, som under de gångna åren gällt.

Emellertid hava som bekant under innevarande år yppats vissa meningsskiljaktigheter, icke om dessa direktiv i och för sig, men väl om sättet för deras tillämpning i vissa fall. Och då de åtgärder, som därav föranletts, äga eller åtminstone kunna komma att äga en ganska stor betydelse för ett lyckligt fullföljande av huvudsyftena med direktiven, anser sig riksdagen böra något närmare ingå på denna sak. För att fullt klargöra densamma torde det vara behöfligt att i korthet redogöra för de givna direktiven och deras tillämpning i det hela.

Redan vid igångsättandet av statens hjälpverksamhet framhölls, att arbetslöshetsunderstöd borde utgå endast därest och så länge en person vore oförvållat arbetslös, detta av hänsyn dels till statens och kommunernas ekonomi, men dels även till den demoraliserande verkan, som visat sig följa av någon längre tids sysslolöshet under tagande av understöd. För tilldelande av understöd skulle därför fordras, att vederbörande visat sig hava sökt arbete, utan att kunna erhålla sådant; och understödets fortvaro skulle bero av att samma förhållande fortfarande förelåge. Erbjöds arbete, skulle understödstagaren därför i regel vara skyldig att taga sådant, och vägran härav skulle medföra vederbörandes avstängande från hjälpverksamheten.

Emellertid måste denna regel i tillämpningen underkastas närmare förtydliganden.

Var det erbjudna arbetet icke föremål för någon arbetskonflikt, skulle anvisning till sådant arbete av understödstagare eller nödhjälpsarbetare ske utan annan inskränkning än som betingades av att blott lämplig arbetskraft borde anvisas. Om den, som erhöll anvisning, ej åttlydde denna, eller, därest arbetsgivaren ville betro honom arbetet, vägrade mottaga detta, skulle han ej vidare anses oförvållat arbetslös utan avstängas. Från denna grundsats gjordes undantag för det fall, att den lön, som erbjödes, vore att anse som oskäligt låg. Förelåg ifråga om arbetsstället kollektivavtal, ansågs varje underbud av avtalets lönesatser innefatta en

oskäligt låg lön; om åter kollektivavtal ej förelåg, ansågs den bjudna lönen oskäligt låg, om den understeg vad som vid ifrågavarande tidpunkt kunde betecknas som den gängse lönenivån i orten för dylikt arbete. Var enligt dessa regler den erbjudna lönen oskäligt låg, kunde den till arbetet anvisade vägra att antaga detsamma utan att därigenom förverka sin rätt till understöd eller nödhjulsarbete.

Mera invecklade blevo förhållandena, där arbetskraft rekvideras för arbete, som var föremål för arbetskonflikt. I detta hänseende har man skilt på de fall, där en *allmän* konflikt råder, d. v. s. en konflikt, som omfattar det övervägande antalet arbetare inom visst fack antingen på en särskild ort eller inom landet i dess helhet, och dem, där en *partiell* konflikt föreligger.

Så snart *allmän* konflikt inträdde i ett fack, avstängdes omedelbart alla fackets arbetare på orten respektive i landet från hjälpverksamheten. Såsom berörd av allmän konflikt betraktas därvid varje sådan person, som haft sin sista, mera stadigvarande sysselsättning inom facket ifråga. Om rekvisition av arbetskraft skedde för att besörja de sålunda avstängdas arbete, skulle jämlikt den offentliga arbetsförmedlingens praxis, att arbetsförmedlingen under alla omständigheter fortgår oberoende av inträffade arbetsinställelser, anvisning visserligen ske, men det förelåg ingen skyldighet för arbetare, tillhörande utanför konflikten stående grupper, att taga sådant arbete; en vägran härav inverkade ej på rätten till understöd.

Var åter fråga om en *partiell* konflikt, skedde omedelbart avstängning endast av de arbetare, som direkt berördes av konflikten. Men om arbetskraft rekviderades för att besörja det av dem lämnade och blockerade arbetet, skulle det på nyss angivna grunder å andra sidan i och för sig icke föreligga hinder att anvisa till arbetet andra arbetslösa — inom eller utom den organisation, vars medlemmar deltog i konflikten —, i den mån de ur yrkessynpunkt ansågos lämpliga för arbetet. Frågan om påföljden av vägran att hörsamma anvisning eller att antaga arbetet, där det erbjöds, skulle, såvida ej avtalsbrott förelåg från arbetsgivarens sida, bedömas med hänsyn därtill, huruvida den bjudna lönen vore enligt eljest tillämpade grunder att anse som oskäligt låg eller icke.

Medan inom arbetslöshetskommissionen rått full enighet i övrigt rörande de sålunda tillämpade grunderna för hjälpverksamheten, hava meningsskiljaktigheter vid olika tillfällen där yppats i fråga om ställningen till sådana arbetstillfällen, vid vilka konflikt föreligger. Enighet har visserligen rått därom, att understöd icke må utgå till de i konflikt direkt deltagande eller, i händelse av allmän konflikt, till arbetare inom de

fack, som befinna sig i konflikt — en princip, till vilken även Eders Kungl. Maj:t uttalat sin anslutning. Men däremot hava rests invändningar mot majoritetens uppfattning, att vid partiell konflikt anvisning av arbetslösa till det blockerade arbetet borde ske och skyldighet föreligga att antaga arbetet, så framt lönen ej vore oskäligt låg. Och dessa invändningar hava föranlett Eders Kungl. Maj:t att genom beslut den 10 mars innevarande år meddela ändrade bestämmelser i sådant hänseende.

Enligt dessa bestämmelser får ifråga om arbetslösas avstängande från understöd, emedan de underlåtit efterkomma given anvisning till arbete, som av fackorganisation förklarats i blockad, icke prövas av det lokala understödsorganet utan hänskjutas till arbetslöshetskommissionens arbetsutskott. Uppnås inom detta arbetsutskott icke enighet, skall frågan efter viss ytterligare utredning avgöras av Eders Kungl. Maj:t. Intill dess beslut i frågan meddelats av arbetsutskottet eller av Eders Kungl. Maj:t, bör avstängning från understöd icke äga rum. Rörande motiveringen för de sålunda meddelade bestämmelserna må här hänvisas till det offentliggjorda stadsrådsprotokollet.

I fråga om dessa spörsmål vill riksdagen för sin del uttala, att den allmänt erkända principen om statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden lärer böra vidhållas jämväl i fråga om arbetslöshetspolitiken. Så skulle dock icke vara fallet, därest vid arbetskonflikt understöd utginge till arbetare, vilka till följd av sin intressegemenskap med de i konflikten deltagande kunna anses solidariska med dem. När arbetslöshetskommissionen också enat sig om — och Eders Kungl. Maj:t härutinnan icke gjort ändring —, att vid konflikt av allmän karaktär låta avstängningsåtgärder drabba icke blott arbetare vid de direkt berörda arbetsställena utan även andra arbetare inom samma industrigren, innebär detta just en tillämpning av ifrågavarande princip; och skälet härför är uppenbarligen, att konfliktens utgång berör icke blott de förras utan även de senares intressen.

Så vitt riksdagen kan finna, föreligger i detta hänseende icke någon principiell skillnad mellan allmänna och partiella konflikter. Många gånger torde strider å arbetsmarknaden, som uppträda under den partiella konfliktens form, i själva verket vara ett led i en genomgående plan, avsedd att förändra löne- och arbetsvillkoren inom hela yrket, respektive industrier. Där detta är förhållandet, synes i nu ifrågavarande hänseende böra tillämpas samma principer som vid allmänna konflikter, nämligen att all hjälpverksamhet från det allmännas sida upphör. Riksdagen förbiser dock icke, att undantagsfall kunna inträffa, då en partiell konflikt har annan anledning och innebörd än den nu angivna. Såsom

sådana kunna betraktas de partiella konflikter, vilka icke kunna skäligen anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket på orten, respektive landet. Vid dessa bör avstängning endast gälla de i konflikten direkt deltagande.

Med avseende å prövningen av frågan om partiell konflikts inverkan på hjälpverksamheten, lärer nu gälla, att, om enighet icke vinnes inom arbetslöshetskommissionens arbetsutskott, frågan skall hänskjutas till Eders Kungl. Maj:ts avgörande. Under tiden utgår understöd till alla arbetslösa inom facket, vilka ej direkt beröras av konflikten. Understöd kan sålunda komma att utgå under flera veckor, även om det sedermera vid den slutliga prövningen befunnits, att så rätteligen icke bort ske. Riksdagen finner icke en sådan ordning tillfredsställande. Till en början må erinras, att det torde vara kommun obetaget att, oberoende av de statliga myndigheternas uppfattning, anse arbetskonflikt vara av beskaffenhet att böra föranleda avstängning. Enligt riksdagens uppfattning bör dock prövningen av konflikters karaktär förläggas till arbetslöshetskommissionen, vilken för detta ändamål har att hos de lokala arbetslöshetskommittéerna inskräpa nödvändigheten att till kommissionen omedelbart anmäla inträffade arbetskonflikter inom fack, för vars arbetslösa hjälpverksamhet pågår i orten. Kommissionens arbetsutskott prövar ofördröjligen konfliktens karaktär samt meddelar beslut, vilket genast skall gå i verkställighet. Har inom utskottet rått olika meningar, hänskjutes ärendet till Eders Kungl. Maj:ts avgörande. Därest utskottet beslutat hjälpverksamhetens upphörande, skall detta gälla till dess Eders Kungl. Maj:t tilläventyrs ändrat utskottets beslut, i vilket fall understöd utbetalas även för tid avstängning ägt rum.

Med sammanfattande av vad nu anförts, vill riksdagen, på samma gång riksdagen fasthåller vid de av riksdagen förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande, såsom riktlinjer för dessa grundens tillämpning i fortsättningen vid fall av arbetskonflikt angiva,

att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet, avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten;

att enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, dock icke i de fall, då densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten respektive landet;

att vid såväl allmänna som partiella konflikter vederbörande kommunala arbetslöshetskommitté omedelbart skall underställa arbetslöshetskommissionen frågan om konfliktens karaktär, därvid kommissionens arbetsutskott har att, därest konflikten prövas hava karaktären av allmän

eller därmed likställd partiell konflikt, ofördröjligen meddela beslut, vilket genast skall verkställas;

samt att, därest enighet inom utskottet ej uppnås i fråga om partiell konflikts karaktär av allmän, ärendet skall hänskjutas till Eders Kungl. Maj:t, varvid dock ovannämnda beslut beträffande hjälpverksamheten skall bestå i avvaktan på Eders Kungl. Maj:ts beslut.

Beträffande den nuvarande hjälpverksamhetens förhållande till andra slag av arbetskonflikter, såsom strejker och blockader vid statligt nödhjälsarbete, s. k. blockad för ny arbetskraft, konflikt som indirekt arbetslöshetsorsak m. fl., har arbetslöshetskommisionen utbildat en praxis som meddelats vederbörande kommunala hjälporgan genom cirkulär. Gentemot däri angivna direktiv har riksdagen ingenting att erinra.

Såsom riksdagen redan omförmält, hava genom Eders Kungl. Maj:ts beslut den 10 mars 1922 särskilda former fastställts för prövning av partiella konflikter. Oaktat tillämpningen av nyss angivna grundsatser lär medföra en begränsning av området för denna prövning och ehuru Eders Kungl. Maj:t vid sitt ståndpunktstadgande skulle hava stödet av en särskild nämnds bedömande, ligger det dock enligt riksdagens mening stor vikt på, att vid hithörande frågors behandling inom arbetslöshetskommisionens arbetsutskott, representanter för såväl arbetsgivare som arbetare beredas tillfälle att delta vid sidan av det allmännas representanter.

Riksdagen anser sig till sist i detta sammanhang böra erinra, att den nu pågående hjälpverksamheten icke är någon på lagstiftning grundad samhällelig omvårdnad om de arbetslösa utan allenast en provisorisk, av fri behovsprövning i varje särskilt fall beroende anordning, som det allmänna vidtagit med hänsyn till rådande nödläge och i mån av för ändamålet tillgängliga medel. Det allmännas vederbörande organ hava följaktligen skyldighet att noga tillse, att denna verksamhet i görligaste mån begränsas, att dess bedrivande sker med all hänsyn till nuvarande tids svåra finansiella förhållanden samt att densamma ingenstädes upprätthålles längre än nödvändigt. Särskilt må ock framhållas angelägenheten av att mindre arbetsdugliga eller arbetsovilliga personer — för vilkas omhändertagande andra former finnas — icke komma att belasta denna verksamhet.

Riksdagen övergår nu till behandling av några av arbetslöshetskommisionen och departementschefen framställda förslag till vissa förändringar i gällande grunder för hjälpverksamheten för arbetslösa.

I likhet med arbetslöshetskommisionen och departementschefen finner riksdagen det välbetänkt och rättvist, att på grund av arbetslöshetens långvarighet *statsunderstöd till hyresbetalning* framdeles må kunna utgå jäm-

väl för arbetslös, åt vilken arbetsgivare upplåtit bostadslägenhet. Nu gällande undantag för dylik lägenhet bör sålunda upphävas. I samband härmed anser sig riksdagen böra framhålla det önskemålet, att det vid beviljandet av statligt hyresbidrag till arbetslösa i sådana fall, där kommunen själv är hyresvärd åt de understödssökande, noga tillses, att kommunen icke bereder sig oskälig fördel på statens bekostnad.

Redan i sin skrivelse nr 77 angående arbetslöshetsfrågan vid fjol-årets riksdag betonade riksdagen lämpligheten därav, att de av länsstyrelserna utsedda *revisorerna*, vilka i kommunerna hava att i detalj bevaka statens intressen vid understödsverksamhetens utövande, erhöle en ställning, som motsvarade deras viktiga funktion. Erfarenheten från de senast gångna åren synes hava givit vid handen, att nämnda önskemål bäst skulle förverkligas genom att låta dessa kronans ombud få åtnjuta skälig ersättning av statsmedel. Arbetslöshetskommissionen och departementschefen föreslå också åtgärd i sådant syfte. Riksdagen vill, i anslutning till sin förut intagna ståndpunkt, icke heller motsätta sig att bemyndigande lämnas arbetslöshetskommissionen att efter samråd med vederbörande länsstyrelse från och med år 1922 till ifrågavarande revisorer utbetala ersättning, beräknad med hänsyn till deras arbetsbörd och efter de närmare grunder Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma. Härigenom torde man kunna förvänta större effektivitet av dessa revisorers arbete — något som numera, med hänsyn till understödsverksamhetens starka utveckling, är ännu mera påkallat än förut — utan att därmed deras uppgift förtoges sin karaktär av tillfällig krisanordning.

Mot departementschefens förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att genom särskilt beslut förordna om *hjälpverksamhetens utsträckande till främmande lands medborgare*, under förutsättning av reciprocitet mellan vederbörande land och Sverige ifråga om på sådan utrikes ort bosatt, arbetslös svensk undersåte, har riksdagen intet att erinra.

I den framställning från arbetslöshetskommissionen av den 23 december 1921, som ligger till grund för förevarande proposition, hava inom kommissionen delade meningar framförts endast beträffande ett spörsmål, nämligen huruvida *kommuner* skola äga, när de vid särskilda *nöd hjälpsarbeten* i egen regi sysselsätta eljest understödsbehövande arbetslösa, såsom bidrag till dessas avlönande, av statsmedel utbetomma de belopp, som eljest skulle utgått som statsbidrag till understöd åt dem. Liksom departementschefen håller riksdagen före, att ett sådant förfarande icke låter sig förena med de av statsmakterna hittills givna direktiven beträffande arbetslöshetshjälpen, utan att en förändring av dessa måste vidtagas, om förslaget skall kunna förverkligas. Arbets-

löshetskommissionens majoritet har funnit förslaget i fråga behjärtansvärt och överensstämmande med den hittills förda arbetslöshetspolitikens princip, att hellre bereda arbete än understöd, men avstyrker likväl förslaget av statsfinansiella och organisationstekniska skäl. Gentemot denna kommissionsmajoritetens uppfattning hava trenne ledamöter anfört avvikande mening samt med hänsyn till önskvärdheten att i görligaste mån få nyttiga arbeten utförda för de belopp, som eljest skulle utgå till improduktiv understödsverksamhet, tillstyrkt, att statsbidrag på vissa villkor och mot betryggande garantier må utgå till rent kommunala nödhjälpsarbeten. Efter erinran att föreliggande fråga genom särskilda framställningar från några kommuner bragts inför Eders Kungl. Maj:t ansluter sig departementschefen till den av reservanterna förordade linjen, men förutsätter liksom dessa, att arbetslöshetskommissionen enligt de närmare direktiv, som Eders Kungl. Maj:t skulle komma att utfärda, noggrant prövar från kommunerna inkommande förslag till arbeten, begränsar statsbidraget per anställd arbetslös till vad skäligen kan beräknas eljest utgå i statsbidrag till understöd, reglerar arbetsförhållandena i anslutning till de vid jämförliga Statsarbeten gällande grunderna och i allmänhet övervakar, att statsmedel icke användas i vidare mån än det oundgängliga hjälpbehovet kräver.

Riksdagen har vid övervägandet av detta förslag funnit, att beaktansvärda skäl kunna anföras såväl för som mot detsamma. Såsom kommissionsmajoriteten framhåller, äro sålunda de flesta kommuner näppligen så utrustade, att de kunna vara i stånd att självständigt planlägga, utföra och övervaka nödhjälpsarbeten av mera krävande art. En minskning av de statliga och en ökning av de kommunala nödhjälpsarbetena kunde också äventyra den överblick och enhetlighet på detta område, som uppnåtts genom den hittillsvarande organisationen och som är av stor vikt även vid det planmässiga genomförandet av en kommande avveckling. Slutligen kunde befaras, att förslaget i tillämpningen skulle medföra ett stimulerande av det kommunala arbetsintresset i högre grad, än som påkallades för arbetslöshetens rationella bekämpande, varigenom såväl statens som kommunernas finanser bleve lidande.

Å andra sidan synes det emellertid riksdagen vara i hög grad önskvärt att på den nu anvisade vägen möjliggöra en begränsning av den oberäknat stora statliga organisation, som måst improviseras för de statliga nödhjälpsarbetena. Även om man vid dessa kunnat i viss mån använda kommunernas egna tekniska organ, så synes dock utnyttandet av dessa kunna ske i större utsträckning genom accepterande av det nu föreliggande förslaget. Den decentralisering av arbetsledningen, som genom

detsamma skulle vinnas, lärar snarast komma att underlätta en blivande fullständig avveckling av nödhjälpsarbetena, då staten för de under kommunal regi bedrivna arbetena icke åtager sig några kontraktsförbindelser och sålunda lättare kan, när helst ställningen på arbetsmarknaden icke längre anses påkalla deras bedrivande, genom understödsverksamhetens inställande upphöra med sitt bidragslämnande. Med hänsyn i övrigt till de av minoriteten av arbetslöshetskommissionen och departementschefen anförda skälen ansluter sig riksdagen därför till den av dem intagna ståndpunkten. De ovan berörda risker av organisatorisk och finansiell art, som en förändring på denna punkt kunde medföra, lära i allt väsentligt kunna förebyggas genom arbetslöshetskommissionens allmänna befogenhet att kontrollera kommunernas hjälpverksamhet samt genom de av departementschefen angivna begränsningarna för kommunernas rörelsefrihet. Särskilt anser sig riksdagen böra framhålla vikten av att medgivande till arbeten av ifrågavarande slag lämnas endast i den mån arbetslöshetens rationella bekämpande det påkallar, att uttagningen av arbetslösa till desamma sker enligt de för statliga nödhjälpsarbeten gällande principer, att lönerna icke överstiga de för statliga nödhjälpsarbeten å orten vederbörligen fastställda samt att i statsbidrag till dessa löner icke lämnas högre belopp än som skulle hava utgått, därest vid dessa arbeten anställda uppburit understöd.

Det av reservanterna inom kommissionen framhållna otillfredsställande förhållandet, att i kommunerna betydande belopp dagligen betalas utan reell motprestation från de arbetslösas sida, synes emellertid böra förtjäna beaktande. I detta avseende har framhållits lämpligheten därav, att kommun, som lämnar arbetslöshetsunderstöd, av de sålunda understödda må äga begära, att de under viss begränsad tid ställa sin arbetskraft till kommunens förfogande. Att i ersättning för understöd kräva skälig arbetsprestation synes också riksdagen innebära en riktig och värdefull tanke, genom vars förverkligande vissa av den nuvarande understödsverksamhetens vådor skulle kunna förebyggas. Enligt uppgift lärar också en och annan kommun ute i landet på eget bevåg redan prövat denna utväg genom att av de arbetslösa som villkor för understöds utgående fordra en viss enklare arbetsprestation per vecka för kommunens räkning. Huruvida statsbidrag nu kan utgå till kommun, som sålunda förknippar sin understödsverksamhet med dylik kommunal arbetsplikt, torde ej vara fullt klargjort. Eventuellt hinder härför synes emellertid enligt riksdagens uppfattning böra avlägsnas, så att de betydelsefulla försöken på detta område må kunna fullföljas, varvid det torde böra ankomma på arbetslöshetskommissionen att efter närmare anvisningar av Eders Kungl. Maj:t

övervaka kommunernas åtgärder härutinnan. Å andra sidan lärer det icke vara skäligt att såsom motprestation för det belopp, vartill understöden måste begränsas, avkräva de arbetslösa mera arbete än som motsvarar två dagars arbetstid i veckan.

Jämlikt den 4 november 1921 givet åläggande inkommo före årets slut de affärsdrivande verken ävensom arméförvaltningen, marinförvaltningen, medicinalstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt senare lotsstyrelsen och sjökartverket till Eders Kungl. Maj:t med förslag till de statsbeställningar, som inom deras förvaltningsområden lämpligen kunde ifrågakomma för arbetslöshetens lindrande. Häröver avgav arbetslöshetskommissionen ett hemligt utlåtande, varvid kommissionen med hänsyn till att det statsfinansiella läget icke syntes kunna medgiva, att samtliga föreslagna beställningar kunde komma till utförande, angav några synpunkter beträffande ett eventuellt urval bland dem. I föreliggande proposition beräknas 15,000,000 kronor för, bland annat, ifrågavarande ändamål, att utgå av det allmänna arbetslöshetsanslaget, varav 5,000,000 kronor för beställningar, gjorda av andra statsinstitutioner än kommunikationsverken. För dessa senare göra sig ifråga om beställningar från den enskilda industrien enahanda synpunkter gällande som beträffande de av dessa verk i egen regi utförda nödhjälpsarbeten, de s. k. kristidsarbetena, nämligen att någon del av kostnaden för dessa beställningar bör belasta vederbörande verks kapitalkonto, d. v. s. utgå av lånemedel. De belopp, som för beställningar och kristidsarbeten för kommunikationsverken skola utgå från det allmänna arbetslöshetsanslaget, hava beräknats till 10,000,000 kronor.

I sin skrivelse den 8 sistlidne april nr 99, vari anmäldes, att propositionen nr 12 bifallits, erinrade riksdagen, att riksdagen vid fattande av beslut den 18 sistlidne mars angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna för kapitalökning i avseende å statens järnvägar och vattenfallsverk *dels* framhållit, att under år 1921 betydande arbeten å statens järnvägsbyggnader i Norrland utförts med anslag från arbetslöshetsmedel samt att det enligt utskottets uppfattning även hädanefter torde komma att visa sig av förhållandena motiverat att i sådan ordning anvisa ytterligare anslag för samma ändamål, *dels ock* beslutat att i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t giva tillkänna den uppfattningen, att för fortsättande av kraftverksbygget vid Lilla Edet och i samband därmed stående materialbeställningar hinder ej mötte för Eders Kungl. Maj:t att disponera, bland annat, 3,500,000 kronor av det allmänna arbetslöshetsanslaget. I skrivelsen nr 99 betonade emellertid riksdagen, att Eders Kungl. Maj:t endast skulle hava rätt att från de anslag av lånemedel, varom i proposition nr 12 varit tal, anvisa bidrag till affärsverkens

kristidsarbeten och till de statsbeställningar, som kunde bliva en följd av dessa kristidsarbetens igångsättande. Frågan, huruvida samma anslag jämväl borde kunna disponeras för ovannämnda fristående statsbeställningar, ansåg riksdagen böra upptagas och avgöras först i samband med behandlingen av ifrågavarande spörsmål i proposition nr 11.

Trots de starka betänkligheter, som med hänsyn till det statsfinansiella läget kunna resas emot anvisande av ett så betydande belopp som 15,000,000 kronor för ifrågavarande fristående statsbeställningar och kristidsarbeten, har riksdagen likväl ansett sig böra medgiva, att så sker. I likhet med departementschefen finner nämligen riksdagen synnerligen önskvärt, att för arbetslöshetens bekämpande även åtgärder av förebyggande karaktär vidtagas. Beträffande nu ifrågavarande förslag till statsbeställningar måste visserligen medgivas, att desamma endast till en mycket ringa del kunna täcka de synnerligen stora orderbehov, som föreligga inom de allra flesta grenar av den svenska industrien. Vidare lär man kunna utgå ifrån, att arbetslösheten icke kommer att minskas med hela det antal arbetare, som skulle komma att sysselsättas genom dessa beställningar. Uppenbart är dock, att genom sådana beställningar viss minskning av arbetslösheten skulle inträda samt att respektive företag skulle tillföras ökade möjligheter att längre tid och i större omfattning än eljest vore möjligt uppehålla driften.

Vidkommande de närmare villkoren för de fristående statsbeställningarna utgår riksdagen ifrån, att dessa göras hos svenska företag samt endast i den mån sådana priser kunna ernås, som kunna anses skäliga med hänsyn till ifrågavarande anslags karaktär av nödhjälpsanslag, ävensom att beställningarna effektueras genom nytillverkning och icke genom leverans från lager. Den fordran torde jämväl böra uppställas, att tryggad arbetsfred är att emotse hos de företag, hos vilka beställningarna skola göras. Beträffande de synpunkter, som böra vara avgörande för urvalet av statsbeställningarna, har det synts riksdagen, som om härvid företräde borde lämnas sådana industriprodukter, varav vederbörande gren av statsförvaltningen under den närmaste framtiden befinnes vara i behov, och med vilkas anskaffande man således icke utan olägenhet kan låta alltför länge anstå. I sådant hänseende synas ifrågavarande beställningar till lotsstyrelsen, sjökarteverket samt flygväsendet vara särskilt lämpliga. Vid varje beställning torde även avgörande hänsyn böra tagas till den lindring av rådande arbetslöshet, som därav kan förväntas följa. Härutinnan torde yttrande av arbetslöshetskommissionen i regel böra inhämtas. I övrigt får riksdagen ansluta sig till vad departementschefen anförde till statsrådsprotokollet den 4 november 1921 och därvid framhålla, att det synes särskilt önskvärt att uppmuntra verksamheten inom

den hårt trängda mekaniska verkstadsindustrien. Beställningar hos denna torde också vara mest lägnade att indirekt gagna järn- och metallverken, vilka i än högre grad än verkstadsindustrien drabbats av depressionen.

Beträffande de närmare villkoren för igångsättandet och bedrivandet av kommunikationsverkens kristidsarbeten får riksdagen hänvisa till sina uttalanden härutinnan i meromnämnda skrivelse nr 99. Mot de principer, som departementschefen anfört beträffande ifrågavarande kostnaders fördelning på lånemedel och arbetslöshetsmedel, har riksdagen intet att erinra.

Vidkommande ovanberörda motion II: 76, vari hemställes, att vad som ännu må finnas disponibelt av det anslag på 10,000,000 kronor, som av förra årets riksdag beviljades för export till nödlidande länder, omedelbart ställes till Eders Kungl. Maj:ts förfogande för en vidsträckt användning till stöd för svensk export av industrialster än vad av riksdagen vid anslaget beviljande förutsattes, vill riksdagen erinra där- om, att 1920 års riksdag bemyndigade Eders Kungl. Maj:t att lämna en statsgaranti på högst 10,000,000 kronor för att möjliggöra Sveriges deltagande i en internationell hjälpaktion till förmån för vissa nödlidande länder i Centraleuropa, Tyskland och Ryssland ej inbegripna (riksdagens skrivelse nr 405/1920). Sedan det emellertid visat sig, att denna form för statens medverkan icke kunde utnyttjas av de svenska exportörerna, beslöt 1921 års riksdag, med återkallande av ovannämnda beslut, att för beredande av varukredit åt vissa nödlidande länder på tilläggsstat för samma år ställa till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor (riksdagens skrivelse nr 102/1921), och uttalade riksdagen därvid bl. a., att beloppet syntes i främsta rummet böra komma de länder till godo, vilkas läge gjorde ett bistånd från svensk sida särskilt påkallat. Riksdagen har inhämtat, att av detta anslag hittills endast ett mindre belopp för export av utsädehavre till Polen kommit till användning. Enligt uppgift lära emellertid åtskilliga större leveranser till Polen och Lettland samt eventuellt också Estland vara under förberedande. Även om dessa komma till stånd, skulle av hjälpkreditanslaget återstå odisponerat i runt tal 4,675,000 kronor. Det vill därvid synas riksdagen, som om av anslaget odisponerade medel av Eders Kungl. Maj:t skulle kunna få nyttjas på sätt motionären föreslagit.

Beträffande det i motionerna I: 60 och 83 upptagna spörsmålet om utanordnande av arbetslöshetsunderstödet, i den mån det är möjligt, in natura och icke kontant, vill riksdagen för sin del uttala sin anslutning till uppfattningen om önskvärdheten av nämnda anordning, men anser särskilt åläggande härom olämpligt och onödigt.

Slutligen har i motionen nr II:99 föreslagits, att förmånen av kostnadsfritt tillhandahållande av sten från statens gatstenslager, varom förslag framstälts i propositionen, även måtte tillkomma städer, som med sig inkorporerat landskommun och därvid fått övertaga dess vägghållningsskyldighet. I sin skrivelse nr 98 har riksdagen i samband med anmälan om sitt bifall till ifrågavarande förslag från Eders Kungl. Maj:ts sida, uttalat sin anslutning till motionärens önskemål.

Såsom riksdagen i början av denna skrivelse erinrat, har riksdagen såsom förskott å den slutliga anvisningen för nu ifrågavarande ändamål beviljat två särskilda belopp, ett å 20,000,000 kronor och ett å 15,000,000 kronor, båda såsom förslagsanslag, högst. Denna anslagsbeteckning var givetvis betingad av de särskilda förhållanden, under vilka anvisningarna skedde och stod för övrigt i överstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag i ämnet. De belopp, som riksdagen, enligt vad av det ovan anförda framgår, nu beviljar, eller 50,000,000 kronor å 1922 års tilläggsstat och 5,000,000 kronor å riksstaten för första halvåret 1923, synas emellertid böra erhålla reservationsanslags natur. Vid sådant förhållande och då ur bokförings- och redovisningssynpunkt det icke är lämpligt, att i tilläggsstaten flera anslag för arbetslöshetens bekämpande äro uppförda med olika beteckning, anser riksdagen, att samtliga de för ändamålet beviljade beloppen böra sammanföras till ett anslag med reservationsanslags natur — en åtgärd, varigenom alltså en ändring sker i den av riksdagen beslutade anslagsbeteckningen för de två förskottsvis beviljade beloppen. Riksdagen kommer alltså att i tilläggsstaten för år 1922 upptaga anslaget till bekämpande av arbetslösheten med ett belopp av 85,000,000 kronor och med reservationsanslags beteckning.

Under återopande av vad sålunda anförts, får riksdagen anmäla, att riksdagen *för bekämpande av arbetslösheten*, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokoll över socialärenden den 7 januari 1922 angivna grunder, anvisat

dels å tilläggsstat för år 1922, utöver de förut för samma ändamål beviljade beloppen å sammanlagt 35,000,000 kronor, ett reservationsanslag av 50,000,000 kronor, *dels ock* på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor,

Stockholm den 7 juni 1922.

Med undersåtlig vördnad.